

הלבנות חל המועד סימן תקמו תקמח

כ באר הגולה

ש ח'ספות שפ' השור ושאר פ'סדים ת מ'שנה ומקרא שפ' א כ'דפ'רש רב ה'חדר שם ב ס'גולה מ'טובי ב'פ'ר ח ס'גולה ג שם כ'ד'ת כ'ס'י ו'ר'ר'י

אָבְנִים לְבָנוֹת בְּהֵם קָבַר. שׁוֹמְקוֹם שְׁהִיְהוּדִים מַעֲט דְרִים בְּמִקּוֹם אֶחָד וְהַכֵּל יוֹדְעִים בְּשֵׁנֵי מֵת בְּעִיר, הַכֵּל חֲשׂוֹב בְּמַסְמָרְסָם: לֹא יֵאָדָּן חוֹפְרִים פּוֹכֵינּוּ בְּחִפְיָהּ וּקְבָרוֹת בְּבִנְיָן בְּחַל הַמוֹעֵד (כד) לְהִיּוֹת מוֹכְנִים לְמֵת שְׂמִימוֹת. אֲבָל מִחֲזִכִּין אוֹתָם. *שָׂאֵם הִנֵּה אַרְךָ מִקְצָרוֹ אוּ מֵאֲרִיכוֹ אוּ מִרְחִיבוֹ: יב (כה) אֵינִן לְהַלֵּשׁ (ו) עֲשִׂיבִים וְעַפְרֹ בְּחַל הַמוֹעֵד בְּבֵית־הַקְּבָרוֹת כְּמוֹ שְׁנוֹתְהֵם לַעֲשׂוֹת בְּחַל: (כו) (ד'ן צְדוּק (ס) הִדִּין בַּמוֹעֵד, עַצֵּן בְּיִוְהֵדְעָה סִימָן תֵּא סֵעִיף (ו):

תקמח דיני אבילות במועד, ובו כ' סעיפים:

א *הקובר את מתו (א) בתוך הרגל (ב) [א] (ב) לא חל עליו אבילות (ג) ברגל, אלא לאחר הרגל מתחיל למונות שבועה ונוהג בהם אבילות, (ד) ומונה שלשים מיום הקבורה ונוהג בשאר השלשים (ה) ככל גזרת שלשים: ב במקומות שעושין שני ימים טובים במונה השבועה (ו) מיום-טוב (ז) [ג] שני האחרון (ז) אף-על-פי שאינו נוהג בו אבילות, הואיל ומדבריהם הוא, (ח) עולה לו מן המנגן, ומונה מאחריו ששה ימים בלבד: הגה אם יום שני של ראש-השנה עולה למנגן שבועה, (ט) עצן ביוהדעיה סימן שצט סעיף יג בהגהות: ג הקובר את (י) מתו ביום-טוב שני של גליות שהוא יום-טוב (יא) האחרון או ביום-טוב שני של

א ט'ר בשם כ'נ'ג הקריף והרא"ש פ'ק'ר ג ו'מו'ר'ק'שן ב לשון רמב"ם פ'ק'ר * מהלכה אבילות ג שם כ'ד'ת כ'ס'י ו'ר'ר'י

שערי תשובה

[א] לא חל. עבדיט. וע"ש בחשובת נ"ש בשם הנ"ל סב"ל שש"א שכתב שא"פ שנתקן הוא מקום שמת שם ט"ט לא נדליק שם ששא מנהו כף יבוא לדין הספד. ויש לנדליק בבהכ"ג א' בשאר חדרי הפית שאין אובלים שם, ונביאו בא"ר סימן קלג. ע"ש: [ג] שני. עבדיט. וע"ן שו"ת בית ספרש"ו סימן ט' שהאר"י להספד דעה זו ד"ם שני של ר"ה עולה לו וכן י"ט שני של גליות שחל בשבת. אי"ג ואפילו באר"ץ ישראל לא היה יכול לנהג אבילות באותו יום. אעפ"י עולה לו יום-טוב שני ששה. וע"ן ב"י ד"ן סימן שצט בשם הפ"ח, ובה"ט שם פ"ב שכתב בגור"ר ובשו"ת הור"ח ת"מ: ב"י ד"ן סימן שצט בשם הפ"ח, ובה"ט שם פ"ב שכתב בגור"ר ובשו"ת הור"ח ת"מ:

באר היטב

מהו ע"י אי" נש להתיר פ"ן דצ"ר מצוה, ער"ר תקמ"ג. ובכנה"ג כתב משם ת"י דה"כא ד"א"א בע"א מ"ר לק"ן מהמק"ר: (ו) עשבים. כתב א"ו: מצאתי בחשובת מהר"מ טר"מ שראוי ששאר"י על ספק זה ומסיק דמ"ר שולקטן לצ"ר בה"ק, אכל מה שתולשין אחר קבורת המת זכר לתחיה ש"ר, ע"ש: (ד) הדין. ואסור נמי לדרש עליו אלא לחכם בפניו, ובכ"ש ב"י ד"ן דאסור, מ"א:

(א) לא. ומ"מ ה"ר שרגלים לנדליק כל שבועה נדליק תפ"ה, ואין זה תלוי במה שהרגל מבשל האבילות או שאינו חל עד אחר הרגל, רק שנדליק במקום שאין אובלים שם משום צער, עשרות יום סימן עג: (ג) ומזכה. השמ"ע אינו נחשב רק ליום אחד, אחרונים, וע"ן

(א) ומ"מ ה"ר שרגלים לנדליק כל שבועה נדליק תפ"ה, ואין זה תלוי במה שהרגל מבשל האבילות או שאינו חל עד אחר הרגל, רק שנדליק במקום שאין אובלים שם משום צער, עשרות יום סימן עג: (ג) ומזכה. השמ"ע אינו נחשב רק ליום אחד, אחרונים, וע"ן

משנה ברורה

רק שלא נדליק במקום שאובלים שם, וכל-שפ"ן בהתקן שמת שם, שמא מהוה כף יבוא להספידו, אלא נדליק במקום שאין אובלים שם. אכן פ"ן שאין נהנה לאור זה פ"ל, (א) לא נדליק בפעמי' ביום-טוב (ב) אלא על-ידי עפ"מ (ג) [פ"מ"ג בסיומן קלב והגור"א בסיומן תק"ד]: (ד) ומונה שלשים מיום הקבורה. וישמיני צצ"ת (ד) אינו נחשב כנה רק יום אחר: (ה) ככל גזרת שלשים. דהינו בגלות והספדת והחיצה בספיד, ועוד דברים המבארים ביוהדעיה בהלכות אבילות: ב (ו) מיום-טוב שני האחרון. לאפוקי יום-טוב שני הראשון לא נצ"ע מהלכה-מועד דאינו עולה מן המנגן: (ז) אף-על-פי שאינו נוהג וכו'. ומ"ר זה הסעיף שמת בתוך הרגל, דאלו אם מת ביום אחרון, מבאר דעת המסב"ר לקמה דנוהג בו אבילות: (ח) עולה לו מן המנגן. והוא הדין בשני ימים טובים של ראש-השנה, בין (ה) שנקבר ביום ראשון על-ידי עפ"מ ובין שנקבר ביום שני, שאינו נוהג כנה אבילות לבלי עלמא, מפ"ל מק"ם יום שני עולה לו מן המנגן: (ט) עצן ביוהדעיה וכו'. טעות סופר הוא, (ו) פי לא נוקר שם מדין זה: ג (י) מתו. ונק"א (ו) שבועה מתי מצוה (י) שהם מפ"ש"ם בתורה, אכל אותם שהוסיפו עליהם (י) (קמה דאיתא ביוהדעיה סוף סימן שער) אין אבילותם אלא מדרבנן: (יא) האחרון.

ולעשות מהן קב"ה, דינו כמו נסירת הקורות וכו': יא (כד) להיות מוכנים. שהיה (ז) ורפ"ן לחפר פוכין להיות מוכנים (ט) לצ"ר מחים שמימותו, וטר"ח וטר"א היא, אכל לצ"ר המועד לקבר בו מת בתוך המועד (י) חופרין אפלו בתחלה בתוך המועד: יב (כה) אין לתלש וכו'. כאלה רבה פ"ב דנה מ"ר שולקטן לצ"ר בית-הקברות, אכל מה שתולשין אחר קבורת המת זכר לתחיה ש"ר. והספד מאמר-מר"כי מפקפק על זה וכתב דפשיטת השלחן-ערוך אינו-כן, וכן המנהג שלא לתלש בחל" המועד: (כו) דין צדוק הדין במועד. פשאין אומרים צדוק הדין (י) אין אומרים גס"פן שכחו של מת, דהא נמי מרגיל ההספד, ואס"פן אסור לדרש עליו אלא לחכם בפניו, וכל-שפ"ן ביום-טוב דאסור. ובקמ"ג אין דין שלמיר-תכס, וכ"ל במשנה ברורה סעיף-קט"ז יב. (יח) המתענה פענית חלוס בחל-המועד צ"רן למיתב אחר המועד תענית לתענית, וט"ב שיהיה אחר אסור חג"ג: א (א) בתוך הרגל. בין ביום-טוב בין בחל-המועד: (ב) לא חל וכו'. דאמי (א) מצות עשה דשמתת הרגל שהוא עשה דרבים ורחי אבילות דהוא רק מצוה דחיד: (ג) ברגל. ומכל מקום (ג) ה"ר שרגלים לנדליק כל שבועה נדליק תפ"ה, ואין זה תלוי במה שהרגל מבשל האבילות או שאינו חל עד אחר הרגל,

שער הצי"ן

(ד) רש"י: (טו) והינו בהסם, אכל במפרש למי חוצב, אין חוצבין לגוסס קבר עד שמוות אפלו חל, פי היכי דלא לתרע מנלה, וכמבאר ביוהדעיה סימן שלט [ברכי יוסף]: (טז) פ"ן הוא דעת השור ושלחן-ערוך דסתמו פ"ן למלכה. וצ"ע, דאף בתפ"ד ונת"ה שאוסרין לחפר אף לצ"ר המת שמת קבר, הינו דוקא חפירת כוכין שהם חוקין בחל" המערה שדושה לבנות, וכל-שפ"ן קבר שהוא בבנין ממש, אבל קבורת שהם בחפירת קרקע כמו שאנו נוהגין, אף לדעת האוסרין מ"ר [פוסקים]: (י) מג"א אבה"ם וש"א. וע"ן בפרי"מ ג"ר שמשפ"ק לע"ן שלמיר-תכס ביום-טוב, אף דהספד אסור, אפ"ר דלדרש בפניו מת"ר (א), והפ"ן רבי סוף פרי"קל מ"ס"ם דאסור: (יח) פרי"מ ג"ר: (יז) פוסקים: (יח) אחרונים: (יט) וצ"ן בסימן תקיד סיפ"ה ה כבאר הלכה מה שכתבנו שם אודות יאר-עייט (כ) בשם פת"סופר, ולכאורה הוא הדין לכאן: (ז) ואינו חזקה להא דסעיף טז, דשם היה חל האבילות ששה אמת קדם התק. מה שאין פ"ן בנה [ס"ז ומג"א אבה"ם ואלה רבה ועוד הרבה אחרונים, ולא כרש"י ומש"א פ"מ"מ וש"ף. ואס"ר כף מצאתי בכרכ"י וכו' שהביא בשם תשובת רבי יוסף בן מינאש ג"כ פ"ן כס"ז ומג"א אבה"ם, וכ"כ שאין לומר פ"ן הלכה פדברי השקל פאכל, עצן ש"ם: (ה) מג"א אבה"ם וצ"ן ביוהדעיה סימן שצט ופ"ח שם ואלה רבה וישועות-יעקב ותי"א"רם, ולא כס"ז וישועה שמתמירין פ"ה: (ו) לבושי-שרד: (ז) פג"א אבה"ם:

(ד) רש"י: (טו) והינו בהסם, אכל במפרש למי חוצב, אין חוצבין לגוסס קבר עד שמוות אפלו חל, פי היכי דלא לתרע מנלה, וכמבאר ביוהדעיה סימן שלט [ברכי יוסף]: (טז) פ"ן הוא דעת השור ושלחן-ערוך דסתמו פ"ן למלכה. וצ"ע, דאף בתפ"ד ונת"ה שאוסרין לחפר אף לצ"ר המת שמת קבר, הינו דוקא חפירת כוכין שהם חוקין בחל" המערה שדושה לבנות, וכל-שפ"ן קבר שהוא בבנין ממש, אבל קבורת שהם בחפירת קרקע כמו שאנו נוהגין, אף לדעת האוסרין מ"ר [פוסקים]: (י) מג"א אבה"ם וש"א. וע"ן בפרי"מ ג"ר שמשפ"ק לע"ן שלמיר-תכס ביום-טוב, אף דהספד אסור, אפ"ר דלדרש בפניו מת"ר (א), והפ"ן רבי סוף פרי"קל מ"ס"ם דאסור: (יח) פוסקים: (יח) אחרונים: (יט) וצ"ן בסימן תקיד סיפ"ה ה כבאר הלכה מה שכתבנו שם אודות יאר-עייט (כ) בשם פת"סופר, ולכאורה הוא הדין לכאן: (ז) ואינו חזקה להא דסעיף טז, דשם היה חל האבילות ששה אמת קדם התק. מה שאין פ"ן בנה [ס"ז ומג"א אבה"ם ואלה רבה ועוד הרבה אחרונים, ולא כרש"י ומש"א פ"מ"מ וש"ף. ואס"ר כף מצאתי בכרכ"י וכו' שהביא בשם תשובת רבי יוסף בן מינאש ג"כ פ"ן כס"ז ומג"א אבה"ם, וכ"כ שאין לומר פ"ן הלכה פדברי השקל פאכל, עצן ש"ם: (ה) מג"א אבה"ם וצ"ן ביוהדעיה סימן שצט ופ"ח שם ואלה רבה וישועות-יעקב ותי"א"רם, ולא כס"ז וישועה שמתמירין פ"ה: (ו) לבושי-שרד: (ז) פג"א אבה"ם:

הַלְבוּת חַל הַמוֹעֵד בְּיָמֵי תַקְמוֹת תַקְמָה

ביאורים ומוספים

4) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' תקיד ס"ק ל), שגר שאינו מתבונן בהדלקתו לצורך יום טוב או לצורך הגאון גופו, אף אם מתבונן בהדלקתו לאיזה צורך אחר, כגון להראות עושרו ופוזנותו, אסור להדליקו ביום טוב, ונחשב כגר של בטלה שאסר השו"ע (שם סי' ה) להדליקו ביום טוב, וכתב בביה"ל שם (ד"ה נר) שאף שהמג"א הביא בשם מהרש"ל שמנהג העולם להקל כגר של בטלה, וכרעת הרמב"ם שמתיר, אין להקל בזה, משום שדעת רוב הפוסקים להחמיר.

5) ולענין הדלקת נר ליד הנפטר לכבודו [כשהנפטר אינו מונח בבית, ואין חשש שיבואו מתוך כך להספידו], כתב הגשר החיים (ח"א פ"ז ס"א אות ב ופ"כ ס"א אות ה) שנראה שמותר אף לישראל להדליקו ביום טוב מנר אחר, אף שאת הנר של שמעה אין להדליק אלא על ידי נביר, כיון שהנר שמדליק כשהמת מוטל לפניו הוא לצורך המת ולכבודו [אבל הנר שמדליקים במשך השבעה אינו לכבוד המת, אלא לעילוי נשמתו], ויש להתיר איסור הבערה משום כבוד המת, כי מודאורייתא הותרה הבערה אף שלא לצורך אוכל נפש, וכשם שהותר לישראל לחמם מים עבור טהרתו כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תקכו ס"א), ובאר במשני' שם (ס"ק ט), שהטעם הוא מתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותרה גם שלא לצורך, ויש כאן צורך קצת משום כבוד המת, [ומימי א"י לחמם את הנר כדי להדביקו לרצפה, כמבואר במשני' לעיל (סי' תקיד ס"ק יח)]. מאידך, דעת הגר"שז אייערבך (מש"כ פס"ד הע"י ב) שלא נוהגים להדליק נר ליד הנפטר ביום טוב, אפילו על ידי נביר, כיון שעלולים להיכשל על ידי זה בכמה איסורים, [נדעיר שם (הע"י כו) שאין לדמותו לחימום מים שהותר לצורך טהרת המת, כי הדלקת הנר אינה צורך המת, ואין בה אלא ענין רוחני של כבוד המת].

[שעה"צ ס"ק ג]

מה שמתבונן שם אדוות יארצייט.

6) שם הביא בשם הכותב סופר, שבשעת הדחק [כגון שכח להדליק בערב יום טוב, או שכחה הנר ביום טוב], יתכן שמותר לישראל להדליק נר יארצייט בעצמו, כיון שנחשב כעין נר של מצוה שהוא לכבוד אבותיו, ואם כן הוא הדין לכאורה לענין הנר שמדליקים כל השבעה, שבשעת הדחק יכול ישראל להדליקו בעצמו, וראה עוד בביה"ל שם שמוטב להדליק את הנר בבית הכנסת, ואז מותר לכתחילה לישראל עצמו להדליק, ואינו נחשב נר של בטלה, וכמבואר שם בשו"ע ובמשני' (ס"ק לא) שיש בזה צורך מצוה וכבוד המקום אפילו ביום, כמה שמרבה נרות בבית הכנסת, [ואופן נוסף להיתר, ראה בפמ"ג שם (משני' ס"ק ח) שמותר להדליק נר כדי שיוכל להדליק ממנו את הטבק מתי שירצה, ונחשב שמדליקו לצורך, שהרי מבואר במשני' לעיל (סי' קנד ס"ק נו) בשם השערי תשובה שמותר להדליק מקטרת של טבק מנר של יארצייט].

[משני' ס"ק ד]

שליש מיום הקבורה? וכי, רק יום אחד?

7) ובטעם החילוק שהרגל עולה למנין שלושים ואינו עולה למנין שבעה, כתב הרמב"ן (תורת האדם עמ' רכו), הובא בבי' י"ד סי' שצט ובט"ז שם ס"ק ב) שכיון שדין שלושים נהג לגמרי ברגל עצמו כמו בשאר ימות השנה [גם במקרים שמדין הרגל הוא מותר בהם, וכמבואר לקמן (ס"ק כז)], יכול למנותו, מה שאין כן לענין שבעה שחוב הדינים אינם נוהגים חוץ מדברים שבצינעא [וכמבואר בשו"ע לקמן (ס"ד)], ולכן אין הרגל עולה לו.

ומה שנדהג דין שלושים ברגל בכל הדברים, אף שאין אבלות ברגל המשך במילואים עמוד 5

[משני' ס"ק כה]

לצורך בית-הקברות? וכי, זכר לתקפה שרי"ט.

37) אבל לצורך אחר, כתבו השו"ע והרמ"א (י"ד סי' שסח ס"א) שאין ללקט עשבים בבית הקברות, משום כבוד המתים, ואין להתיר אלא לצורך בית הקברות וכדי לקבור שם (פרישה שם א"ת ב).

38) בטעם מנהג זה [שהובא בשו"ע (י"ד סי' שעו ס"ד)] ביאר הטור שם, שיש בזה רמז לתחיית המתים, כענין שנאמר (תהלים עב טז) יוציאו מעיר כעשב הארץ, וראה טעם נוסף בשי"ך שם (ס"ק ה) בשם הרמב"ן.

[משני' ס"ק כו]

תענית לתענית? וטוב שיהיה אחר אסרו חג.

39) ועצם איסור תענית בחול המועד, ראה בשעה"צ לקמן (סי' תקעב ס"ק ג) בשם הפמ"ג שהוכיח מהשו"ע שהוא רק מדרבנן.

40) כיון שנדהג שלא להתענות באסרו חג, כמבואר לעיל (סי' תכט ס"ק יד), אמנם, לענין מי שהתענה בשבת, ויום ראשון שלאחריה הוא אסרו חג, כתב לעיל (סי' רפח ס"ק ט) שיוכל להתענות בו תענית לתעניתו, כיון שאיסור התענית באסרו חג אינו אלא מנהג, [ולענין אסרו חג של שבתות, כתב השו"ע לעיל (סי' תצד ס"ג) שאסור להתענות בו מצד הדין, וראה משני' שם (ס"ק ו)].

[שעה"צ ס"ק יז]

אפשר דלדרש בפניו פס"ד.

41) ואף שדרשה מעוררת את ההספד, ואסור להספיד ביום טוב אף תלמיד חכם [גם בזמנם שהיה דין תלמיד חכם, ואפילו ביום טוב שני כמבואר ברמב"ם (פ"א מהל' אבל ה"ה)], יתכן שביום טוב שאיסור ההספד חמור יותר, יזהר ולא יבוא לידי הספד דברי סופרים עמק דבר סי' תא ס"ק כ), [אכן, בזמננו שלא נוהג דין תלמיד חכם כמבואר במשני' (ס"ק כו), לכאורה אין נפקא מינה בספיקו של הפמ"ג].

סימן תקמח

דיני אבלות בחל המועד

[משני' ס"ק ב]

הוא רק מצוה דייחיד?

1) כלומר שאף אבלות היום הראשון שהיא מן התורה [לדעת השו"ע להלן (ס"ג)], מימי אינה אלא עשה דיחיד, ונדחית מפני מצות שמחת הרגל שהיא מצות עשה מן התורה [כמבואר לעיל (סי' תקכט ס"ק טו)], והיא גם עשה דרבים [לבוש ס"א].

[משני' ס"ק ג]

האין זה פלוג' וכי, שאין אוכלין שם? וכי, לא ידליק בעצמו ביום טוב? אלא על-ידי צבור?

2) ואף שאין לנהוג מנהגי אבלות במועד, וגם הרגל מבטל דין שבעה כשהתחיל לנהוג אבלות קודם הרגל, ביאר בשו"ת נהלת שבעה (סי' עג) שהוא מקור הדין שהדלקת הנר בשבעה אינה מחמת אבלות, אלא לעילוי נשמת הנפטר [וכמו קדיש שנדהג בשבת וביום טוב, וראה גם במשני' להלן (ס"ק נב) שאין הרגל מבטל דין שבעה ושלושים לענין חיוב אמירת קדיש].

3) וגם בחדר ששוהים בו כל היום, אף שאין אוכלים בו, דעת הגר"שז אייערבך (מש"כ פס"ד ס"ה הע"י כד) שלא ידליק שם את הנר לכבוד המת, שמא יבוא להספידו.

מילואים הלכות חל המועד סימן תקמו

המשך מעמוד 38

33) ואף שכל דבר שאסור משום מראית העין, לא חילקו בו חכמים ואסרו לעשותו אפילו בחודי חדרים [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' שא סמ"ה)]. וכן הקשו התוספות במועד קטן (ת. ב ד"ה ומנסרו), יש לישב לפי דעת הסוברים שאיסור מלאכה בחול המועד הוא רק מדרבנן [כמבואר לעיל (סי' תקל ס"א)], ועל פי מה שכתב המשגיב לעיל (סי' שא ס"ק קסה) וכן כתב בשו"ע לקמן (סי' תקנא ס"ק מו), וראה גם ביה"ע (סי' שלו ס"ט ד"ה בצנעא), ובמה שכתבנו לעיל (סי' תצו ס"ק ט) שהאיסור בחודי חדרים הוא דוקא במקום שעלולים לחשוך בו שעובר על איסור דאורייתא, אבל כשהחשד הוא שעובר על איסור דרבנן, מותר לעשות כן בחודי חדרים [וראה מצבת משה להגיר משה לוריא (מועד קטן שם) שפירש כן את דברי התוספות שם], ולדעת הסוברים שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מדאורייתא [כמבואר במשגיב (סי' תקל שם)], ראה מה שהרי"ף בזה הדין (ביצה ד, ב מפני הרי"ף, צי"ן לדבריו ביה"ע סי' שא שם ד"ה בחודי).

34) ובטעם איסור עשיית המלאכה בפני הנכרים, כתב לעיל (סי' תקכו ס"ק לו) לענין רמב"ם בעיר לצורך המת ביום טוב שני, שכשיראו הנכרים שישראל מהללים יום טוב עבוד המת, יאמרו עליהם שמחללים יום טוב ויכופו אותם לעשות גם מלאכות אחרות ביום טוב, והוא הדין כאן לענין חול המועד.

[משנ"ב ס"ק כא]

שְׁהַלְלֵי יוֹדְעִים שֶׁהוּא לְצַרְף הַמֵּת³⁴.

35) וכן בעיר שדרים בה מעט יהודים, כתב השו"ע שכל מת נחשב מפורטם, כי כולם יודעים כשיש מת בעיר. אכן בעיר שדרים בה הרבה יהודים, כתב בשו"ע לעיל (סי' תקכו ס"ק כז) שאף אם התפרטם הדבר במקרה אינו מועיל, ואסור לעשות עבורו מלאכה כפרהסיא.

[משנ"ב ס"ק כב]

מִתָּר לְקַץ הַדָּס³⁵.

36) היתר זה, פירש לעיל (סי' תקכו ס"ק יח) שנאמר רק במקום שנחגגים להניח הדס על מיטת המת משום כבוד.

ולענין מנהג ירושלים בקריעה על קרובים, כתב הגשר החיים (ח"א פ"ד אות כד) שגם הספרדים נהגו כמנהג אשכנז לקרוע בחול המועד רק על אביו ואמו, וכן כתב החיד"א (מחזיק ברכה סי' ג) והב"ח החיים (סי' ל), ובשרית יביע אומר (חיד י"ד סי' כה) כתב שכשאר ערי ארץ ישראל חרץ מירושלים נהגים הספרדים לקרוע על כל הקרובים, וכדעת השו"ע.

[משנ"ב ס"ק יח]

דַּעֲקָשׁוּ לֹא נִהְיָ לְחַלֵּץ בְּתָף קָלְלָהוּ³⁶.

80) ובטעם הדבר כתב ה"ב"ש (י"ד שם ס"ט), שבזמן הזה הוא ולולד רב אפילו לאדם שפל ועניי שבישראל, וכמו שבזמננו אדם חשוב היה פטור מחליצת כתף כשאינה לפי כבודו, הערוך השלחן שם (ס"ט) ביאר שבצורת הבגדים של ימינו כמעט ולא שייכת חליצת כתף אלא אם כן יחלץ את כל הבגד, ולכן כולם מוחלים על כבוד זה.

[משנ"ב ס"ק יט]

וְתוֹפְרִין מְקַיִימִין אֶפְלוּ מַעֲשֵׂה אֶמְנָם³⁷.

81) והוסיף במשגיב לעיל (סי' תקכו ס"ק יט) לענין יום טוב שני, שאף שאפשר לכרוך את המת בסדין שלא בתפירה, מימ התירו לחפור תכריכים [ובטעם היתר ביאר הרמב"ן (שבת קלט, ב), שהוא כבודו של מת], וכתב הדרי"ט משה (סי' תקמד אות א) שנחגג להקל בחול המועד כמו ביום טוב שני.

היתר זה לחפור לו תכריכין [וכן לקצוץ עבורו הדס כדלהלן (סי' כב)], כתב שם (סי' כד) שאינו אלא בחצור של מת, כדי שיראו הכל שעושה כן בשביל המת, וכמו לענין עשיית ארון וסירת קדות לארון כמבואר כאן בשו"ע.

32) וכן להדפיס ולהדביק מחדשת אבל בחול המועד כדי להודיע על כך לרבים, כתב בספר שו"ע (פס"ז ה"ג קפד) שמסתבר שמותר, כיון שנחשב כצורכי מצוה משום כבודו של הנפטר.

[משנ"ב ס"ק כ]

בְּצַנְעָא בְּתוֹף הַפִּיתָם³⁸ וכו', דְּלִגְבֵי עֲבוֹרָה³⁴.

הלכות חל המועד סימן תקמו תקמו

המשך מעמוד כ

בעצמו במחזיק ברכה כאן ובשרית יוסף אומץ (סי' צג). ובמקום צער וכיוצא בו, ראה מה שכתב החכמת אדם (כלל קסט ס"ב) שאפשר להקל כדעת הסוברים ששמיני עצרת נחשב כשבעה ימים לענין חגיגה, וכן שיש להקל לענין תפילות לנשגם [שיש מתירים לכל אשה להסתפר לאחר השבעה], וראה שכן כתב הנשר החיים (ח"א פכ"ג ס"ב אות יב) שבשעת הדחק אפשר להקל ולהחשיב את שמיני עצרת כשבעה ימים.

[משנ"ב ס"ק טז]

טְעוּת־סִפְרֵי הַיָּאָם³⁹.

9) וכן בדפוס ראשון של שו"ע עם הגהות הרמ"א לא מופיעה הגהיה זו.

[משנ"ב ס"ק יז]

שְׂבָעָה מֵתֵי מַצֵּה⁴⁰ וכו', אֵינָם שֶׁהִסִּיפוּ עֲלֵיהֶם⁴¹.

10) שהם אביו ואמו, בנו ובתו, ואחיו מאביו, ואחותו מאביו אם היא בתולה שלא התקדשה לאיש, ואשתו.

11) שהם אחיו מאמו, ואחותו מאמו בין בתולה בין נשואה, ואחותו מאביו הנשואה, ואשה לבעלת.

אלא בדברים שבצנעא, כתב (שם) שכשנחגג שלושים ברגל אין האבלות מתפרטמת, ונחשב אבלות בצנעא, כיון שדיני שלושים הם רק בשב ואל תעשה [בשונה מדיני שבעה בכפיית המיטה ועטוף הראש], ונחגגים בחלקם בין כך מדין הרגל [בגיהוץ ותפירתו], וגם כשלושב בגד שאינו מוגהץ, כתב הט"ז (שם) שאינו ניכר שעושה כן מחמת האבלות, כי הראיה יכול לומר שיתכן שהוא משום שאין לו בנד אחר, וכן לענין גילוח, אינו מפורטם כל כך שבא ממדינת הים ואינו מגלה, וכן כשאר הדברים. וראה טעם נוסף בביאור הגר"א שם (סי' ד).

8) ובשו"ע (סי' ד) הביא בשם הכריז יוסף, שאף שדעת מהרש"ל ומשאח בנימין והש"ך ששמיני עצרת נחשב כשבעה ימים, מ"מ אין לומר בזה 'הלכה כדברי המיקל באבלי', וביאר בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"א סי' רנז) שהטעם שאין אומרים כאן 'הלכה כדברי המיקל באבלי' [כמבואר בגמ' במועד קטן יט, ב], משום שכן היא ההכרעה הברורה להלכה ששמיני עצרת עולה רק ליום אחד מהשלושים, וכן יש להורות למעשה [וראה בערוך השלחן (סי' א)], ומה שביאר בשו"ת צ"ץ אליעזר (אבן יעקב סי' ס) בטעמו של הכריז יוסף, וכפי שכתב

